

JINOIY FAOLIYATDAN OLINGAN DAROMADLARNI LEGALLASHTIRISHGA VA TERRORIZMNI MOLİYALASHTIRISHGA QARSHI KURASHISHNI TASHKIL ETISH

Salimov Karimjon Zokirjon o'g'li

Huquqni muhofaza qilish akademiyasi tergov faoliyati talabasi.

e-mail: karimjonsalimov50@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14555863>

Annotatsiya. Mazkur maqolada jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirish va terrorizmni moliyalashtirish tushunchalari, shuningdek ushbu jinoyatlarga qarshi kurashish bo'yicha O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan ishlar, qabul qilingan qonun hujjatlari mazmun-mohiyati, xalqaro tashkilotlar va xorijiy mamlakatlar bilan hamkorlik aloqalarini kuchaytirish xususida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: transmilliy jinoyatlar, jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirish, terrorizmni moliyalashtirish, iqtisodiyot, huquqni muhofaza qiluvchi va tergov organlari, FATF standartlari, ichki nazorat, xorijiy tajriba.

ORGANIZING THE FIGHT AGAINST THE LEGALIZATION OF THE PROCEEDS OBTAINED FROM CRIMINAL ACTIVITIES AND THE FINANCING OF TERRORISM

Abstract. This article analyzes the legalization of documents obtained from criminal activities and the financing of terrorism, the work being carried out in the Republic of Uzbekistan to combat these crimes, the essence of the adopted legal documents, and the development of relations with international organizations.

Key words: transnational crimes, legalization of proceeds from criminal activities, financing of terrorism, economy, law enforcement and control bodies, internal control, foreign experience.

ОРГАНИЗАЦИЯ БОРЬБЫ ПРОТИВ ЛЕГАЛИЗАЦИИ ДОХОДОВ, ПОЛУЧЕННЫХ ОТ ПРЕСТУПНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ФИНАНСИРОВАНИЯ ТЕРРОРИЗМА.

Аннотация. В данной статье рассказывается о концепциях легализации доходов, полученных преступным путем, и финансирования терроризма, а также о работе, проводимой в Республике Узбекистан по борьбе с этими преступлениями, сути принятых правовых документов, укреплении сотрудничества с международными организациями и зарубежные страны.

Ключевые слова: транснациональные преступления, отмывание денег, финансирование терроризма, экономика, правоохранные и следственные органы, внутренний контроль, зарубежный опыт.

Uyushgan jinoyatchilikka qarshi keskin va murosasiz kurash ayni paytda jahon hamjamiyatini o'ylantirib kelayotgan muhim va dolzarb masalalardan biri sifatida namoyon bo'ladi. Uyushgan jinoyatchilikning transmilliy xarakter kasb etishi ushbu muammoga ko'proq e'tibor qaratishni taqozo etadi. Jahon hamjamiyatini xavotirga solayotgan va uyushgan jinoyatchilikning rivojlanishiga sharoit yaratayotgan transmilliy jinoyatlardan biri sifatida jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirish jinoyatini misol qilishimiz mumkin.

Jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirish - pul mablagʻlari yoki boshqa mol-mulk jinoiy faoliyat natijasida topilgan boʻlsa, ularni oʻtkazish, mulkka aylantirish yoxud almashtirish yoʻli bilan ularning kelib chiqishiga qonuniy tus berishdan, xuddi shuningdek bunday pul mablagʻlarining yoki boshqa mol-mulkning asl xususiyatini, manbaini, turgan joyini, tasarruf etish, koʻchirish usulini, pul mablagʻlariga yoki boshqa mol-mulkka boʻlgan haqiqiy egalik huquqlarini yoki ularning kimga qarashlilikini yashirishdan yoxud sir saqlashdan iborat boʻlgan, jinoiy jazolanadigan ijtimoiy xavfli qilmish hisoblanadi. Yaʼni, aybdor tomonidan jinoiy faoliyat natijasida orttirilgan mulkning kelib chiqishiga qonuniy tus berilishi jinoiy daromadlarni legallashtirish hisoblanadi.

Oʻz navbatida, jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashishni huquqiy taʼminlash moliyaviy, bank, bojxona munosabatlarini tartibga soluvchi, jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish maqsadida kompaniyalarni litsenziyalash va roʻyxatdan oʻtkazish tartibini belgilovchi qonunlar va qonunosti hujjatlari tizimi orqali amalga oshiriladi. Koʻpgina mamlakatlarda jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish boʻyicha huquqiy chora-tadbirlar uchun oʻziga xos asos boʻlib xizmat qiluvchi “namunali” qonunlar mavjud. Jumladan, yurtimizda jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirish sohasi hozirgi paytda 2004-yil 26-avgustdagi “Jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga, terrorizmni moliyalashtirishga va ommaviy qirgʻin qurolini tarqatishni moliyalashtirishga qarshi kurashish toʻgʻrisida” qonun, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 20-sentabrdagi Jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga, terrorizmni moliyalashtirishga va ommaviy qirgʻin qurolini tarqatishni moliyalashtirishga qarshi kurash boʻyicha idoralararo komissiyani tashkil etish toʻgʻrisida” gi PQ-3947-sonli qarori hamda boshqa ushbu sohada normativ-huquqiy hujjatlar bilan tartibga solinib kelinmoqda.

“Jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga, terrorizmni moliyalashtirishga va ommaviy qirgʻin qurolini tarqatishni moliyalashtirishga qarshi kurashish toʻgʻrisida” qonunning 4-moddasida jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga, terrorizmni moliyalashtirishga va ommaviy qirgʻin qurolini tarqatishni moliyalashtirishga qarshi kurashishga qaratilgan chora-tadbirlar korsatib otilgan boʻlib, quyidagilardan iborat:

- maxsus vakolatli davlat organi tomonidan amalga oshiriladigan nazorat;
- ichki nazorat;
- mijozlarni lozim darajada tekshirish boʻyicha chora-tadbirlar;
- tavakkalchiliklarni aniqlashga, baholashga va kamaytirishga doir choralar.

Maxsus vakolatli davlat organi tomonidan amalga oshiriladigan nazorat - pul mablagʻlari yoki boshqa mol-mulk bilan bogʻliq operatsiyalarni amalga oshiruvchi tashkilotlar taqdim etadigan axborotni tekshirish va qonunga muvofiq boshqa vakolatlarni amalga oshirish boʻyicha maxsus vakolatli davlat organi tomonidan qabul qilinadigan chora-tadbirlar majmui hisoblanadi.

Ichki nazorat pul mablagʻlari yoki boshqa mol-mulk bilan bogʻliq operatsiyalarni amalga oshiruvchi tashkilotlarning maxsus vakolatli davlat organiga xabar qilinishi lozim boʻlgan operatsiyalarni aniqlashga doir faoliyatidir. Ichki nazorat amalga oshirilayotganda zarur axborotni rasmiylashtirish, uning maxfiyligini taʼminlash tartibi, kadrlarni tayyorlash va oʻqitishga doir malaka talablari, shuningdek maxsus vakolatli davlat organiga xabar qilinishi lozim boʻlgan pul mablagʻlari yoki boshqa mol-mulk bilan bogʻliq operatsiyalarni aniqlash mezonlari va ularning

alamatlari belgilanadi. Pul mablag'lari yoki boshqa mol-mulk bilan bog'liq operatsiyalarni amalga oshiruvchi tashkilotlar uchun ichki nazorat qoidalariga tegishli nazorat qiluvchi, litsenziyalovchi va ro'yxatdan o'tkazuvchi organlar tomonidan maxsus vakolatli davlat organi bilan birgalikda, bunday organlar bo'lmagan holda esa, maxsus vakolatli davlat organi tomonidan ishlab chiqiladi va tasdiqlanadi. Ichki nazorat qoidalariga rioya etilishi ustidan monitoring va nazorat mazkur qoidalarni tasdiqlagan organlar, shuningdek maxsus vakolatli davlat organi tomonidan amalga oshiriladi. Pul mablag'lari yoki boshqa mol-mulk bilan bog'liq operatsiyalarni amalga oshiruvchi tashkilotlar:

- ichki nazorat qoidalarida belgilangan hollarda xo'jalik, fuqaroviy huquqiy munosabatlar aniqlanganda;

- ichki nazorat qoidalarida belgilangan hollarda pul mablag'lari yoki boshqa mol-mulk bilan bog'liq bir martalik operatsiyalar amalga oshirilganda;

- shubhali operatsiyalar amalga oshirilganda;

- mijozning shaxsi to'g'risida avval olingan ma'lumotlarning to'g'riligiga nisbatan shubhalar mavjud bo'lganda, mijozlarni lozim darajada tekshirish bo'yicha mustaqil chora-tadbirlar ko'rishlari shart.

Pul mablag'lari yoki boshqa mol-mulk bilan bog'liq operatsiyalarni amalga oshiruvchi tashkilotlar tomonidan mijozni lozim darajada tekshirish bo'yicha ko'riladigan chora-tadbirlar quyidagilarni o'z ichiga olishi shart:

1. Tegishli hujjatlar asosida mijozning va qaysi shaxslar nomidan ish ko'rayotgan bo'lsa, o'sha shaxslarning shaxsini hamda vakolatlarini tekshirishni;

2. Ta'xis hujjatlari asosida mulk va boshqaruv tuzilishini o'rganish orqali mulkdorni yoki yuridik shaxs bo'lgan mijozni nazorat qiluvchi shaxsni identifikatsiyalashni;

3. Mijoz tomonidan amalga oshiriladigan amaliy ish munosabatlari va pul mablag'lari yoki boshqa mol-mulk bilan bog'liq operatsiyalarni ularning bunday mijoz va uning faoliyati to'g'risidagi ma'lumotlarga muvofiqligini tekshirish maqsadida, doimiy asosda o'rganishni.

4. Pul mablag'lari yoki boshqa mol-mulk bilan bog'liq operatsiyalarni amalga oshiruvchi tashkilotlarning, shuningdek ichki nazorat qoidalariga rioya etilishi ustidan monitoring va nazoratni amalga oshiruvchi organlar jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirish, terrorizmni moliyalashtirish va ommaviy qirg'in qurolini tarqatishni moliyalashtirish yuzasidan ehtimol tutilgan tavakkalchiliklarni o'rganishni, tahlil qilishni va aniqlashni o'z faoliyatida tizimli ravishda, yiliga kamida bir marta amalga oshirishi, o'rganish natijalarini hujjatlar bilan qayd etishi hamda aniqlangan tavakkalchiliklarni kamaytirishga doir tegishli choralar ko'rishi shart.

Jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirish, terrorizmni moliyalashtirish va ommaviy qirg'in qurolini tarqatishni moliyalashtirish hollarining oldini olish yoki sonini kamaytirish uchun qo'llaniladigan choralar aniqlangan tavakkalchiliklarga muvofiq bo'lishi hamda nazorat qilishning kengaytirilgan yoki soddalashtirilgan choralarni qo'llash hamda resurslarni samarali taqsimlash to'g'risida qaror qabul qilish imkonini berishi kerak.

Tavakkalchiliklarni baholash natijalari jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga, terrorizmni moliyalashtirishga va ommaviy qirg'in qurolini tarqatishni moliyalashtirishga qarshi kurashishda ishtirok etuvchi barcha organlarga hamda pul mablag'lari yoki boshqa mol-mulk bilan bog'liq operatsiyalarni amalga oshiruvchi tashkilotlarga yetkazilishi

kerak. Jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirish, terrorizmni moliyalashtirish va ommaviy qirg'in qurolini tarqatishni moliyalashtirish yuzasidan tavakkalchiliklarni baholash bo'yicha choralarni muvofiqlashtirishni maxsus vakolatli davlat organi amalga oshiradi.

Jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga va terrorizmni moliyalashtirishga qarshi kurashish maqsadida maxsus vakolatli davlat organi pul mablag'lari yoki boshqa mol-mulk bilan bog'liq operatsiyalar o'tkazilishi ustidan belgilangan tartibda nazoratni amalga oshiradi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 8-iyuldagi PF-99-sonli Farmoniga muvofiq, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga, terrorizmni moliyalashtirishga va ommaviy qirg'in qurolini tarqatishni moliyalashtirishga qarshi kurashish masalalari bo'yicha maxsus vakolatli davlat organi hisoblanadi. Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti iqtisodiy va korrupsiyaviy jinoyatlar; jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirish; terrorizmni moliyalashtirish; ommaviy qirg'in qurolini tarqatishni moliyalashtirish holatlari bo'yicha tezkor-qidiruv faoliyati, tergovga qadar tekshiruv, surishtiruv va dastlabki tergovni amalga oshiruvchi mustaqil huquqni muhofaza qiluvchi organ hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 20-sentyabrdagi PQ-3947-sonli Qarorida belgilangan jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga, terrorizmni moliyalashtirishga va ommaviy qirg'in qurolini tarqatishni moliyalashtirishga qarshi kurashish bo'yicha idoralararo komissiya bilan hamkorlik samarali hisoblanadi. Bu qarorda jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga, terrorizmni moliyalashtirishga va ommaviy qirg'in qurolini tarqatishni moliyalashtirish bilan bog'liq xavflarni baholash bo'yicha samarali ishlarni tashkil etish; jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga, terrorizmni moliyalashtirishga va ommaviy qirg'in qurolini tarqatishni moliyalashtirishga qarshi kurashish sohasidagi davlat siyosatini takomillashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqish; FATF tavsiyalaridagi talablarni va xalqaro-huquqiy hujjatlarni O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlariga implementatsiya qilishni ta'minlash belgilangan.

Jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga, terrorizmni moliyalashtirishga va ommaviy qirg'in qurolini tarqatishni moliyalashtirish bilan bog'liq jinoyatlarga qarshi samarali kurashish uchun o'zaro hamkorlik va axborot almashinuvi zarur. Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti olingan axborotni tahlil qiladi va tegishli materiallarni huquqni muhofaza qiluvchi organlarga yuboradi. Sud va huquqni muhofaza qiluvchi organlar tomonidan shaxsning qilmishida jinoyat tarkibi bor-yo'qligi, javobgarlikka tortish va jinoiy mol-mulk taqdiri hal etiladi. Samarali hamkorlik uchun axborot almashinuvi eng muhim hisoblanadi, shuningdek xalqaro tashkilotlar va xorijiy mamlakatlar bilan hamkorlikni rivojlantirish hamda tizimli muloqotni yo'lga qo'yish lozim. Masalan, xalqaro tashkilotlardan biri, jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga, terrorizmni moliyalashtirishga qarshi kurashish bo'yicha Yevroosiyo guruhi 2004-yilda tashkil etilgan. FATF tipidagi tashkilotining mintaqaviy guruhi hisoblanadi. Bu guruhga 9ta mamlakat a'zo hisoblanadi: Belarus, Hindiston, Xitoy, Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston, Rossiya, Turkmaniston, O'zbekiston(2005-yildan). Yevroosiyo guruhi tomonidan 2020-yilda O'zbekiston Respublikasining jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga, terrorizmni moliyalashtirishga va ommaviy qirg'in qurolini tarqatishni

moliyalashtirishga qarshi kurashish milliy tizimini o'zaro baholash rejalashtirilgan. Shunday tashkilotlardan yana biri "Egmont" moliyaviy razvedka bo'linmalari guruhi hisoblanadi. "Egmont" guruhi 170 ta moliyaviy razvedka bo'linmalarini birlashtiradi. "Egmont" guruhi moliyaviy razvedka bo'linmalari o'rtasida jinoiy daromadlarni legallashtirishga va terrorizmni moliyalashtirishga qarshi kurashish bo'yicha axborot va tajriba almashish uchun platforma hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 5-sentyabrdagi 710-sonli qarorida "Egmont" moliyaviy razvedka bo'linmalari guruhining faoliyatida ishtirok etish belgilab o'tilgan.

Yuqoridagilardan xulosa qiladigan bo'lsak, jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga, terrorizmni moliyalashtirishga va ommaviy qirg'in qurolini tarqatishni moliyalashtirishga qarshi kurashish har bir davlatning taraqqiyoti uchun muhim ahamiyatga ega.

Uyushgan jinoyatchilikka qarshi keskin va murossasiz kurash jahon hamjamiyatini o'ylantirib kelayotgan dolzarb masalalardan biri hisoblanib, uyushgan jinoyatchilikning transmilliy xarakter kasb etishi ushbu muammoga barcha davlatlar tomonidan ko'proq e'tibor qaratishi lozimligini taqozo etadi. Shu munosabat bilan, mazkur jinoyatga qarshi jahon hamjamiyati tomonidan hamkorlik ko'lamini kengaytirish, unga qarshi birgalikda kurashish, kelgusida shu kabi jinoyatlarning sodir etilishining keskin oshib ketishining oldi olingan bo'ladi.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasining "Jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga, terrorizmni moliyalashtirishga va ommaviy qirg'in qurolini tarqatishni moliyalashtirishga qarshi kurashish to'g'risida"gi qonuni. Toshkent sh. 2004 yil 26 avgust, 660-II-son.
2. Liability for legalization of incomes obtained from the proceeds of the offences in international law acts and legislation of foreign countries. Fazilov Farkhod Maratovich, Tashkent state university of law, Tashkent, 100047, Uzbekistan.
3. O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumi 2011 yil 11 fevraldagi "Jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga oid ishlar bo'yicha sud amaliyotining ayrim masalalari to'g'risida"gi 1-sonli qarori. <http://www.lex.uz/>.
4. Rustamboyev M.X. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksiga sharhlar. Maxsus qism. – T.:Adolat. 2006. 476- b .
5. https://www.norma.uz/uz/qonunchilikda_yangi/jinoiy_daromadlarni_legallashtirishga_qarshi_kurashish_-_milliy_darajada.